

ÀNGEL GUIMERA

Àngel Guimerà i Jorge va néixer el dia 6 de maig del 1845 a Santa Cruz de Tenerife. La seva mare era canària; el seu pare, català d'El Vendrell, s'havia establert a l'illa feia poc temps, al costat d'un oncle que hi tenia negoci de vins. A la mort d'aquest oncle, però, l'enyorança el decidí a tornar a Catalunya amb la muller i el filllet. Era el 1855. A partir de la famosa epidèmia de còlera que l'any següent despoblà Barcelona, la família Guimerà residí alternativament a la casa pairal d'El Vendrell i a la capital. És reconeguda per tothom l'acció decisiva que les estades al camp penedesenc exerciren en l'esperit d'aquell infant, indecís entre dues races i dues llengües. Dels catorze als disset anys, Àngel Guimerà completà la seva educació al pensionat dels Pares Escolapis de Barcelona. No va seguir estudis especials : el seu pare el necessitava perquè l'ajudés en el negoci. De llavors daten els seus primers versos. Havent començat en castellà, ben aviat en el català patern trobà l'expressió més adequada al seu missatge poètic. A part del seu mateix instint, van fer molt en aquest retrobament els consells de l'historiador vendrellenc Jaume Ramon i Vidales, qui, amb Ubac i Vinyeta, acompanyà els seus primers passos en la carrera literària.

El 1872, mort el seu pare, Guimerà s'establí definitivament a Barcelona. Des d'aleshores, pot dir-se que la seva biografia no té altres fites que les de la seva creació poètica i les de la seva acció de patriota. Un simple accèssit concedit en els Jocs Florals del 1875 al poema *Indíbil i Mandoni*, el consagrà en els cercles dels entesos. La Flor Natural obtinguda l'any següent, i sobretot, el 1877, el fet sense precedents d'endur-se'n d'un sol cop els tres premis ordinaris — un d'ells pel famós *Any Mil*, el revelà a la multitud —, va fer entrar de sobte en l'ànima popular aquella nova mena d'energia en l'evocació poètica del passat, aquell nou to d'imprecació patriòtica. Els seus començaments com a autor dramàtic foren voltats de desconfiança. La mateixa grandiositat i exuberància de la seva lírica no deixaven preveure el dramaturg. Així, les primeres tragèdies de Guimerà, *Gala Plàcidia* i *Judit de Welp*, foren estrenades per companyies d'amics en sessions privades, respectivament,

al Teatre Principal de Barcelona el 1879 i a l'Ateneu de Canet de Mar el 1883. Tres anys després, Tutau, director i empresari del teatre de Novetats, posà en escena *El Fill del Rei*. En canvi, *Mar i Cel*, lliurada al mateix temps, restava dins un calaix com a irrepresentable. Guimerà la portà a Romea; i quan tothom, fins els més addictes de l'autor, auguraven un desastre, l'obra, el 7 de febrer del 1888, obtingué un èxit apoteòsic. Immediatament Rafael Calvo la va fer conèixer, en castellà, a Madrid. Versions en altres llengües seguiren, d'aquesta i altres obres escèniques; algunes, i tot, en primer lloc *Terra baixa*, foren estrenades abans en espanyol que en català per la companyia Guerrero-Mendoza. El nostre teatre, doncs, conquerí la universalitat gràcies a Guimerà, que li havia donat, el primer, la grandesa d'unes passions simples i flamejants, d'un esperit de dretura en revolta, d'una afirmació intransigent de llibertat.

Per aquí l'obra poètica de Guimerà es lliga en unitat de sentit amb la seva actuació com a home públic. No fou mai un polític pròpiament dit, sinó un patriota pur. Ésser catalanista, ho defineix com «estimar amb entusiasme, amb fervor i amb idolatria Catalunya». «En la vida dels pobles — diu en lapidària fórmula — qui vol viure té raó de viure.» En aquestes dues frases hi ha evidentment la mateixa incoercible força biològica dels més representatius dels seus personatges. El 1874 ja havia entrat a formar part de la Jove Catalunya. Des d'aleshores, són incomptables els actes en els quals pronuncià discursos d'afirmació patriòtica. El 1888 redactà el missatge que Catalunya dirigí a la Reina Regent, vinguda a Barcelona a visitar l'Exposició Universal. El 1892 defensà, a l'Assemblea de Manresa, les bases d'una autonomia de Catalunya presentades per la Unió Catalanista, de la qual entitat fou elegit president el 1894, com així mateix de l'Assemblea de Balaguer. L'any següent, elevat a la presidència de l'Ateneu Barcelonès, pronuncià el discurs presidencial en català, el primer en català que sonés en aquella casa fins aleshores tan provinciana. Començà entre un bati-bull de burles, protestes, amenaces, àdhuc baralles de fet, i al final, la seva evocació de Dant Alighieri maleint els qui reneguen de la llengua pàtria, arrencà una ovació unànime. Guimerà havia donat el senyal per a la catalanització de les entitats culturals de Catalunya. Paral·lelament, cal notar la seva obra de periodista, com a director i col·laborador que fou de la *Renaixensa* durant una trentena d'anys.

Esdevingut, doncs, figura i veu d'allò que hi havia de més profund en la rancúnia i en l'esperança de tots els catalans, el gran poeta, en complir l'any 1909 els seixanta anys, fou l'objecte d'un homenatge com no s'havia vist mai a la nostra terra.

Guimerà sobrevisqué a la perillosa consagració quinze anys, amb la

seva senzillesa de cor intacta. Somià i lluità simplement i ardidament com sempre. Va conèixer encara èxits fabulosos, com el de l'estrena de *Jesús que torna*, el 1917, i el de *L'ànima és meva*, el 1919. Aquesta segona obra, d'un simbolisme transparent, motivà, en ésser representada a Sevilla, una protesta, a la qual s'adherí per telegrama el mateix rei Alfons XIII. El 1920, en circumstàncies, més que delicades, arriscades, Guimerà pronuncià el discurs de gràcies en els famosos Jocs Florals presidits per Joffre : una vegada més, proclamà que Catalunya no era morta i que tenia el deure d'ésser lliure. El 1921, el seu darrer drama, *Joan Dalla*, heroica protesta en temps de dany i de vergonya per a Catalunya, fou prohibit abans de l'estrena.

Ombra patètica d'ell mateix, en lenta decadència física, gairebé orb, aquell «gran sembrador», com li ha dit Maragall, passava pels carrers populars, entre les generacions en les quals havia fruitat la seva sembra : els infants anaven a besar-li la mà, grups respectuosos el seguien fins a casa seva.

El 18 de juliol del 1924 morí. Les despulles del gran poeta foren acompanyades pel seu poble en massa, adolorit, silenciós, rancuniós, entre els sabres de la policia de la Dictadura.

C. R.